

türkiye'nin dünya ile imtihanı

Prof. Dr. Nazif Kuyucuklu Anısına

28 Şubat 2023, Salı

2. Gün, 3. Oturum

Oturum Başkanı : Burak Atamtürk

Panelistler: Barçın Yinanç

Hakkı Özdal

aylin altınay - Değerli konuklar, saygıdeğer hocalarım, sevgili öğrenci arkadaşlarım 46'ncı İktisatçılar Haftası'nın ikinci gününün son oturumuna hoş geldiniz. Profesör Doktor Nazif Kuyucuklu'nun anısına düzenlenen bu ikinci günümüzün son oturumu, "Türkiye'nin Dünya ile İmtihanı." Oturuma başkanımız Sayın Hocam Burak Atamtürk'ü kürsüye davet ediyorum.

burak atamtürk - Herkes hoş geldi. Öncelikle bu oturumu kendisi adına düzenlediğimiz değerli hocamızın anısına saygıyla eğiliyorum, Nazif Kuyucuklu Hocanın. Ayrıca İFMC'nin senelik düzenlediği İktisatçılar Haftası benim için çok önemli bir yer. Nasıl tanımlayayım diye düşündüm, baba evi mi, anne kucağı mı diye. Anne daha hoşuma gitti. Bir baktım ki, 30 küsur senedir devamlı bu toplantılarda olmuşuz. Bir de bir dönem belki bir 5-6 sene şu an aramızda olmayan çok sevgili dostum Metin Sarfati ile birlikte biraz katkıda bulunmuştuk. Onu da saygıyla anıyorum.

Bunların dışında devamlı Türkiye meseleleri konuştuğumuz bu toplantılarda İzzettin Hoca'nın o yorumuna katılıyorum. Biz aslında sonuçlara bakarak nedenleri atlayabiliyoruz. Halbuki İktisat Fakültesi'nin önemli bir geleneği var, bu kürsünün de aynı zamanda, benim kendi kürsümün de toplumları anlamaya çalışan ve

tarihsel koşullarıyla anlamaya çalışan bir damarı vardır İstanbul Üniversitesi'nin. Yani işte Sencer Divitçioğlu Hocadan, Sabri Ülgener'e birçok akademisyen, iktisadı aynı zamanda toplumların dönüşümlerini, mekanizmasını anlamaya çalıştılar. Bu benim için çok değerliydi hakikaten. İktisat Fakültesi'nde en değer verdiğim yönü buydu iktisadın. Sadece bir piyasa

sistemini anlamaya değil, dünyayı ve toplumları anlamaya çalışmaya gayret etmesi benim için çok önemliydi. Onun için İzzettin Hocaya orada çok hak veriyorum.

Bugünkü konuşmamızın başlığı Türkiye'nin dünyayla imtihanı olarak geçiyor. Evet, 100. yılında Türkiye gerçekten büyük krizlerle baş başa. Daha önceden de krizler yaşadık tabii ama hepsi bir araya geldi galiba; ekonomik kriz, siyasal kriz, afet, yönetim krizleri gibi. Dolayısıyla evet,

burak atamtürk

İstanbul Üniversitesi'nde
Sencer Divitçioğlu'dan Sabri
Ülgener'e birçok
akademisyen, iktisadı aynı
zamanda toplumların
dönüşümlerini,
mekanizmasını anlamaya

bu İzzettin Hocanın söylediği gibi belki bir sonuç. Bunun nedenleri önemli biz İktisat Fakültesi'nin mezunları olarak. Geçmişte de bunun nedenlerine inenler oldu. Asya Tipi Üretim

burak atamtürk

İklim krizini düşünün, ister adına androposan, ister kapitalosen diyelim her ne olursa olsun dünyanın da bu insanlıkla oldukça sorunu var ve bunların müsebbibi daha çok gelişmiş ülkeler.

tarzından, bağımlılık teorilerinden, üretim ilişkileri üzerinden Türk toplumunu anlamaya çalışan Osmanlı-Türk toplumunu anlamaya çalışanlar oldu. Yani bugün geldiğimiz yer, eğer bir sorun yaşıyorsa ekonomik olarak, siyasi olarak her neyse, bunun bir alt yapısının nedenini anlamaya çalışmak çok önemli.

Kısaca bir şey daha söyleyeyim. Sadece Türkiye'nin imtihanı yok, dünyanın da bir imtihanı var. Örneğin başka yerler de çok güllük gülistanlık değil. İklim krizini düşünün

ister adına androposan diyelim, ister Andreas Mann'ın adlandırması ile kapitalosen diyelim her ne olursa olsun dünyanın da bu insanlıkla oldukça sorunu var ve bunların müsebbibi daha çok gelişmiş ülkeler. Onun için imtihan çok ve bu imtihanda çok da başarılı olunamayacağını görüyorum iklim kriziyle birlikte. Dolayısıyla dünyanın da imtihanı bu insanla ve gezegenin başına bir bela insanlık var. Bunu da nedenleriyle anlamamız lazım galiba diye düşünüyorum.

Daha fazla girişi uzatmayayım, ilk sözü Sayın Barçın Yinanç'a veriyorum.

barçın yinanç - Öncelikle çok teşekkür ederim davetiniz için. İsterseniz çok güncel olaylardan yola çıkıp, bir fotoğraf çekmeye çalışayım. Sonra daha çok soru-cevapla devam etmek isterim.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile uluslararası ilişkiler uzmanları, bir dönemin sona erdiği konusunda mutabık kaldı. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemin kapandığı ve yeni bir dönemin başlangıcı olarak genelde telakki edildi bu. Kimileri bunu işte "ikinci soğuk savaş" olarak nitelendirdi ama elbette o zamanla bu zaman arasında çok büyük farklar var. Çünkü o dönem iki kutuplu bir dünya vardı ve belki o iki kutuplu dünyada konumlanmak biraz daha kolaydı. Önümüzdeki dönem ise şimdiden pek çok belirsizliklere gebe. Temel unsur belirsizlik. Yani daha yavaş yavaş, daha henüz önümüzdeki düzen oturmadı, bir gidişata girmiş durumdayız. Bu gidişatta da özellikle başta Amerika Birleşik Devletleri dünyada şöyle bir kurgu yaratmaya çalışacak gibi yorumlar var:

Bir tarafta demokratik rejimleri benimsemiş olan ülkeler grubu, diğer tarafta da işte başta Çin gibi otokratik rejimler, diktatörlükler vesaire. Neden böyle bir kurguya gidiyor ABD? Çünkü

önümüzdeki döneme şekil vermesi beklenen aslında ABD ile Çin'in rekabeti, bu rekabetin belki bir çatışmaya ve daha şiddetli bir çatışmaya evrilmesi. Geçmişte ideoloji üzerinden bir kutuplaşma yapmak kolayken şimdi artık böyle bir kutuplaşma ideolojik bazda olmadığı için işte ABD ne yapıyor? Böyle bir demokratik ülkeler topluluğu bir yanda, işte rejimi demokratik olmayan ülkeler diğer yanda gibi bir kurguya gidiyor. Fakat dediğim gibi eskisi kadar böyle bir ikili düzende başka ülkelerin tek bir kutup arkasında tam anlamıyla hizalanması da beklenmiyor.

Özellikle son dönemlerde bu konuya ilgi duyanların sıklıkla karşılaşacağı bir kavram, İngilizcede “middle power” şeklinde orta sıklet ülkeler olarak geçiyor. Bu orta sıklet ülkelerin herhangi bir kutbun arkasında hizalanmadan daha bağımsız, daha otonom siyaset izleyebileceği şeklinde genel bir kanaatin de yerleşmekte olduğunu görüyoruz, ki bunlardan bir tanesi de Türkiye.

Açıkçası Türkiye'nin tercihini yüzyıl önce yaptığını düşünenlerdenim. Biz ülke olarak tercihimizi demokrasiden yana yaptığımızı düşünüyorum. Her ne kadar son dönemlerde batı dediğimizde inanılmaz bir alerji oluştuysa da... Ki bunun da çok haklı nedenleri de var, özellikle ABD'nin bölgemizde yapmış olduğu muazzam yanlışların, arkamızda bırakmış olduğu travmalar, Avrupa'dan bize dönük çifte standartlı yaklaşımlar. Gene batılı demokrasilerin kimisinin demokrasi sınavlarını verememeleri ve demokratik geriye gidiş, elbette bizde biraz da batıdan -tırnak içinde- aradığımızı bulamamanın yaşattığı zaman zaman bir duygusal savrulmaya yol açtığını düşünüyorum kamuoyunda. Ama 20 yıllık mevcut iktidarın siyasetine baktığımızda ise bunun duygusal bir savrulmadan çok daha çok böyle bir ideolojik ve pragmatik bir tercih olduğu gözlemimi yapıyorum. Diğer bir deyişle, mevcut iktidar, özellikle de son dönemlerinde o kadar iktidarda kalmayı, ayakta kalmayı bir ölüm-kalım savaşı halinde görmeye başladı ki, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını öncelemek yerine ve dolayısıyla daha dengeli bir siyaset izlemek

yerine, işte demokratik değerlerden uzaklaşıp, bu demokratik değerlere önem vermeyen ve tamamen pragmatik ilişkileri tercih eden bir yapıya dönüştü. Ama Rusya gibi ülkelere fazlaca da yanaşmadığını düşünüyorum. Ama elbette ki önümüzdeki düzen, Türkiye gibi orta sıklet ülkelerin farklılaşmış, bölgesinde farklı türden rol oynayabileceği bir imkanlar dizisi tanıyabilir, fırsatlar da tanıyabilir. Bunların tabii ki riskleri de var.

barçın yinanç

Türkiye olarak uzun zaman önce tercihi yaptık demokratik ülkeler grubunda. Artık buna batı da demiyorum, demokratik ülkeler grubu diyorum.

Şunu söyleyip bitireyim. Türkiye olarak uzun zaman önce bu tercihi yaptık demokratik ülkeler grubunda. Artık buna batı da demiyorum, demokratik ülkeler grubu diyorum. Biz sevelim, sevmeyelim gördüğüm kadarıyla hani eksiğiyle, gediğiyle kendini eleştirmesi ile şimdilik elimizdeki mevcut sistemler içinde en iyi olanının demokrasi olduğunu görüyoruz. Önümüzdeki dönem eğer biz başta ekonomi olmak üzere ülkemizi ayakları üzerinde daha sağlam bir

şekilde kaldırmak istiyorsak, hani buradan belki boyumu aşan cümleler etmek istemem ama özellikle iktisat anlamında işte bizim kendi imkanlarımızla, belki ekonomik imkanlarımızla bu yaraları sarmak kolay olmayacağı için belki özellikle yurtdışından finansman gerekecek. Bu anlamda da yine dediğim gibi Türkiye'nin özellikle demokratik reform sürecine geri dönmesi, hukukun üstünlüğü, çok sesli demokrasiyi yeniden getirmesi, yargı bağımsızlığını sağlayacak olmasının da önümüzdeki dönemde Türkiye'nin hem yaralarını sarmakta hem dünyadaki sınava daha hazırlıklı olması açısından önem taşıyacağını düşünüyorum diyeyim, burada noktalayayım şimdilik.

burak atamtürk - Çok teşekkürler. Demokrasi konusunda aynı şeyi düşünüyorum. Elimizdeki en iyi sistem değilse bile şu anki olanlar içerisinde en iyisi. Benjamin Franklin'in demokrasi konusunda bir saptaması vardır; o biraz kötümser bakıyor: "Demokrasi iki kurt ve bir kuzunun ögle yemeğinde ne yeneceğini dair oylama sistemidir" der. Yemek bellidir ama bu sistem o kuzuya itiraz hakkını verir. Bu kadar karamsar bakmadığımı, sizle aynı fikirde olduğumu ileterek sözü Hakkı Özdal'a vereyim.

hakkı özdal - Teşekkür ediyorum Hocam. Herkese merhaba. Ben küçük bir açıklama ile başlamak istiyorum. Bu başlık altında konuşabileceğim bir başlık değil aslında. Fakat bu nazik daveti, beni çok gururlandıran daveti bana ileten Aylin Hanıma da söyledim: Başlıktan bağımsız olarak deprem bölgesinde yaşadığım deneyimi, gözlemlerimi oraya biraz bu kentlerin politik

iktisadına bakmaya, nüfuz etmeye çalışarak dolaştığımız için, orada edindiğimi, gördüklerimi belki paylaşmak ve bunun üzerinden bir tartışmanın olanaklarını yaratabilmek için çaba sarf edeceğim. O yüzden dünya ile ilgili bir çerçevem olamayacak, bu beklentide olanlar için öncelikle bağışlamasını diliyorum.

Bölgede Malatya dışında bölge deprem yıkımını yaşayan belli başlı bütün kentleri gördük. Osmaniye ve Kilis'i de görmedik. Kilis zaten tecrit edilmiş durumda. Büyük oranda devletin belki de en hâkim olduğu yer. Yine de görülebilirdi ama buna gücümüz yetmedi. Öncelikle bir genel izlenimler paylaşmak istiyorum. Deprem felaketi sonrası ortaya çıkan durum için gerekli belli başlı sanırım 5 adım var. Bizim oradayken afetin kendisi de ve afet yönetimi de neredeyse bir bilim gibi görülüyor ve bunun üzerine çok fazla bir literatür var biliyorum. Ama bizim sahadan kendimizin çıkarttığı şey şuydu: Birinci olarak bir arama kurtarma faaliyetine ihtiyaç var. İkincisi, eş zamanlı olarak bir ilk yardım faaliyetine ihtiyaç var, kurtulanlar, yaralı olanlar, travma yaşayanlar için. Üçüncü olarak, derhal bir barınma, beslenme ve sağlık organizasyonuna ihtiyaç var. Dördüncü olarak, hasar tespitine ihtiyaç var ve beşinci olarak enkaz kaldırmaya ihtiyaç var.

Bunların ilk dördü yapılmadı. Biz ayın 15'inde, depremin 8'inci günü sona ererken girdik İskenderun'a. İskenderun'dan başladık hâlâ enkazlarda canlı insanlar vardı, hâlâ hiç gidilmemiş enkazlar vardı. İlk yardım

faaliyetleri son derece yetersiz, olduğu kadarıyla büyük oranda da gönüllüler tarafından yürütülen, özellikle Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu burada anmak istiyorum. Mümkün olduğunca konuşma fırsatı bulduğum yerlerde KESK'i ve bağlı sendikaların hakkını verme borcu hissediyorum. Eğitim-Sen, Sağlık Emekçileri Sendikası, SES ve bir çatı olarak KESK özel bir gayret göstererek, kolluk güçleri ya da devletin başka görevlileri tarafından karşılarına çıkarılmış zorlukları olabildiğince pratik yollarla aşmaya çalışarak, kavga ederek değil, belki ilkesiz gibi görünen dışarıdan bakıldığında ama o an için acil sorunları çözmeye dönük bir tevekkülle aşmaya çalışan bir yol izlediler.

Solu, Türkiye solunu anmam gerekiyor. Türkiye sosyalist hareketinin belli başlı partileri; Türkiye İşçi Partisi, Türkiye Komünist Partisi, Emek Partisi, Sol Parti, Toplumsal Özgürlük Partisi,

hakki özdal

Deprem sonrası ortaya çıkan durum için belli başlı 5 adım var: Arama kurtarma faaliyeti, eş zamanlı ilk yardım, barınma, beslenme ve sağlık organizasyonu, hasar tespiti ve enkaz kaldırma.

Halkevleri... Burada adını anmadığım, anamadığım çok sayıda Türkiye solunun tarihsel kurumsal yapıları büyük bir gayretle, ellerindeki olanaklarla bölgede, sadece Antakya'da değil, Adıyaman'da da Maraş'ta da, Pazarcık'ta da, köylerde de, devletin hiç gitmediği köylerde de... HDP'yi de anmam gerekiyor. Halkların Demokratik Partisi özellikle hiç gidilmemiş köylerde de çok

önemli çalışmalar yaptılar. Bir başka gözlem, cem evleri. Bölgedeki cem evleri kendiliğinden ve çok işlevli birer kriz merkezine dönüşmüştü. Toplumsal örgütlülüğün önemini, insanların bu tür kriz anlarında toplanabilecek merkezlerin kendiliğinden de olsa ortaya çıkmasının anlamını gösteren öğretici bir deneyim oldu bizim için. Cem evleri hiçbir mezhep, din, politik görüş, cinsiyet, aklımıza gelebilecek hiçbir ayrımı gözetmeksizin büyük bir gayretle, yine devletin çeşitli engellemelerine, el koymalarına, yardım ve dağıtım konusundaki politik kısıncılıklarına rağmen büyük bir gayretle davrandılar. İskenderun, Pazarcık, Adıyaman, Narlı cem evlerini özel olarak anmak istiyorum. Bu bize şunu gösterdi. Toplumsal örgütlülüğün bu kadar dağıtıldığı, bu kadar büyük bir baskı altına alındığı koşullarda, hem bunca ezilmiş kamu emekçilerinin, sendikalarının can havliyle yaptığı gayret, o bütün baskıya rağmen hâlâ yok edilememiş bir tözün olduğunu göstermesi açısından umut vericiydi. Hem cem evlerinin bir doğal toplumsal birleşme alanı olarak öne çıkmasının öğretici olduğunu gördük. Muhtarlık denen kurumun özellikle taşrada bu tür afet anlarında ne kadar önemli olabileceğini gördük. Buna karşın bu tür durumlara politik olarak da müdahale etmek isteyen -hani sözcüklerimi doğru seçmek istiyorum ama- sayısız rezillik ile karşı karşıya kaldık kamu yönetimi kaynaklı. Bunların tekrar etmemesini içtenlikle isteyen insanların, yerel örgütlenmeyi, muhtarlıklar da dahil olmak üzere, köy meclisleri dahil olmak üzere yerel örgütlenmeyi çok önemsemesi gerektiği sonucuna vardık.

Yine dediğim gibi arama kurtarma, ilk yardım, barınma, beslenme, sağlık konuları da büyük oranda gönüllülere kalmış. Hatta ikinci kısımda biraz devletin pozisyonundan bahsederken açmak istiyorum, devletin bu afet yönetiminde -onların tabiriyle söylüyorum- kendince işlevli hale getirmeye çalıştığı bir yan vardı. Gönüllüler bunu umursamadılar. Politik olarak bunu fark ettikleri halde "ya devlet bizim buradaki emeğimizi bir ikincil şey olarak sömürüyor aslında ama olsun" diyerek, bu bilgelikle davrandılar. Ama bu ilk üçünde arama kurtarma, ilk yardım ve barınma beslenme kısmında gönüllülerin emeğine dayanan, büyük oranda onların olağanüstü çabasına dayanan bir faaliyet vardı. Hasar tespit alelusul yapılan, zaten sürekli hem artçı depremlerin hem yeni depremlerin gerçekleştiği sürekli sallanan bir bölgede bir bakıma da işlevsiz olan bir hasar tespiti. Enkaz kaldırma devletin en güçlü olduğu, en tutkulu olduğu, en çabuk davranmaya çalıştığı kısmı oluşturuyordu biz oradayken. İrtibattayız, manzaranın çok değişmediğini biliyoruz orada.

hakki özdal

Arama kurtarma, ilk yardım ve barınma beslenme kısmında gönüllülerin emeğine dayanan, büyük oranda onların olağanüstü çabasına dayanan bir faaliyet vardı.

Buradan şuraya geçmek istiyorum. Şöyle bir tartışma yürüdü, devlet var mı, yok mu diye... Devlet nerede? İşte 1999 depremi, 2023 depremi, aradaki farklar, 24 yılda bir adım yol edilememiş eleştirileri... Bunlar insani olarak çok son derece haklı eleştiriler. Ama toplam izlenim olarak şunu söylemek isterim: Devlet ilk andan itibaren aslında vardı, varmış. Yani biz oradayken de vardı. Devlet nasıl vardı? Örneğin Antakya'da özel harekat, jandarma ve polis birlikleriyle, çok sınırlı sayıda ordu birlikleriyle... Şunu da önemle vurgulamak istiyorum, İçişleri Bakanlığına bağlı kolluk güçleriyle, kendi emir komuta düzeneğine sahip Türk Silahlı Kuvvetleri birlikleri arasında açık bir ayırım gözetildiğinde tanık olduk. Yani Türk Silahlı Kuvvetleri birliklerinin olabildiğince sahadan uzak tutulduğu, onun yerine İçişleri Bakanlığı uhdesindeki jandarma ve hem jandarmanın hem polisin özel harekât birliklerinin sahadaki yoğun varlığı özellikle Antakya'da dikkat çekiciydi. Bu detay neden önemli? İnanın politik bir angajman yapmıyorum ama özel harekât görevlisi personel sakal bıyık konusunda daha serbestler. Doğrudan, açıkça bazı politik anlamlar, imgeler içeren biçimde vardılar. Ne demek istediğim sanırım anlaşılıyordur. Açıkça bir yüz gösteriyordu orada devlet bu güçler aracılığıyla.

Devlet başka nasıl vardı? İnşaat şirketleri aracılığıyla vardı. Devletin aslında bir koca inşaat şirketi olduğunu sanırım bugün deneyimliyoruz. Ama bu koca inşaat şirketini bir konsorsiyum

hakki özdal

Devlet başka nasıl vardı
deprem bölgesinde?

İnşaat şirketleri
aracılığıyla vardı. Devletin
aslında bir koca inşaat
şirketi olduğunu sanırım
bugün deneyimliyoruz.

olarak düşünürsek, onun irili ufaklı bileşenleri, küçük ya da büyük hisse sahibi diğer şirketler çorba dağıtıyormuş gibi yaparak, sargı bezi dağıtıyormuş gibi yaparak ama bir yandan da hasar tespiti, yeni imar planları kovalayarak, sahada kendilerini devlete ve devletin görevlilerine göstererek, dostlar ya da ortaklar alışverişte görsün mantığıyla sahadaydılar. Devlet, tarikat ve cemaatlerle sahadaydı. Logoları birbirine benzeyen çok sayıda dini vakıf ve cemaat, son derece gelişkin araç gereç ve ekipmanlarla, pahalı olduğu çok açık olan araç gereç ve ekipmanlarla Kızılay'ın olmadığı,

pek çok durumda AFAD'ın da olmadığı bölgelerde hayır hizmeti yapıyormuş gibi, aslında bir kamusal faaliyeti olan yurttaşların canını kurtarma, canı kurtarılmış yurttaşların barınma ve beslenme sorunlarını çözme işini bir niyaz ilişkisine, dinsel al-vere çeviren bir rol oynuyorlardı. Bunun devletin bugünkü yönelimi ile çok örtüştüğü kanaatindeyim. Somut örnek vereyim: Antakya malum bu yapıların çok kolay barınabileceği bir yer değil, Antakya kent merkezinden söz ediyorum. Bunlar Antakya Cumhuriyet binasının, tarihi Hatay Cumhuriyeti binasının yıkıntıları önünde, etraflarında çok güçlü bir güvenlik gücü çemberi varken sahadaydılar. Şunu da söylemekte yarar var: Antakyalılar ilk gün itibariyle bir tek derneğin, Beşir Derneği'nin kolay ulaşımın ve büyük olanakların avantajını da kullanarak ilk gün itibariyle bölgeye ulaştığını ve özellikle sıcak yemek konusunda faydalı olduğunu söylediler. Ama sonradan gelmiş pırıl pırıl giysileri, havalı botları, çok iyi araç gereç ve ekipmanlarıyla bölgede boy gösterdiklerini söyleyebilirim. Devlet işte bunlarla vardı.

Yine, ilk andan itibaren devletin tutumu şöyle bir şey oldu: "Asrın felaketi" söz öbeğinin üstünde durmak istiyorum. Asrın felaketi, bunların 6 Şubat depremlerine 8 Şubat'ta taktığı isim oldu. Asrın felaketi çalışılmış bir isim, politik bir isim. İki şey yapıyor asrın felaketi. Birincisi, bu depremin herhangi bir hükümetin ya da organizasyonun baş edemeyeceği tarihsel bir olay olduğunu, dünya tarihsel bir olay olduğunu vurguluyor. Kısmen doğru bir yanı var bunun belki. İkincisi bunu bir milat olarak işaretliyor. Buna asrın felaketi dediginizde, bu andan itibaren aslında bir boş levha gibi görüp bölgeyi, bütün bölgede imardan nüfus mühendisliğine kadar pek çok konuda elinin boşaldığını, rahatladığını düşünüyor hükümet. Asrın felaketi yaklaşımı, hem yaşanan depremlerin büyüklüğünü gösterecek bir vurgu içeriyor ama hem bundan sonra

yapılacaklar konusundaki ölçüsüzlüğü, gözü karalığı gösterecek bir vurgu içeriyor. O yüzden asrın felaketi ya da yüzyılın felaketi söz öbeğini bazen muhalif televizyon kanallarında ya da gazetelerde de görüyorum.

Bir başka detay: Tek bir afet ve tek bir acı var. Evet, insanlar bir süre sonra yeni kasabalara, yeni kentlere gittikçe neredeyse benzer yıkımlar, birden fazla yıkım çeşidi var. Evler bir örüntü halinde, kimisi katlar üst üste, kimisi bir kum yığını haline gelmiş, kimisi devrilmiş. Tekrar eden bir yıkım deseni var. Bu Gölbaşı'nda da Adıyaman'da da İskenderun'da da aynı. Fakat hem bölgelerin nüfusları hem bölgelerin Türkiye kapitalizmine katılma biçimleri birbirinden farklı hem mevcut halleriyle hem yakın gelecekte katılma biçimleri farklı. O yüzden devlet, tek bir devlet değil. Antakya'daki devletle, Maraş'taki devlet aynı değildi örneğin. Son derece soğukkanlı bir aklın bölgeyi tek bir afet bölgesi olarak görmek yerine hem kendi orta-kısa vadeli planları hem yapacağı işlerin değip değmeyeceğine bakan bir tasnif yapmıştı devlet. Dolayısıyla Antakya'da kolluk güçleriyle, kaslarıyla görünen devlet, Maraş'ta daha çok Kur'an tilavetiyle, tarikatlarla görünüyordu. Ama Antakya'da göçü teşvik eden, hatta göçü çadır vermeyerek dayatan bir yapıdaydı. Çadır sorunu yapılandırılmış bir sorundu. Erdoğan orada yaptığı konuşmalardan birinde dedi ki: "Çok sayıda insanı tahliye ettik." Hayır, hiçbir insanı tahliye etmediler. İnsanlar kendi olanaklarıyla, borç dayanışmasına girerek, otogarlarda birikerek yakınlarının yanına ya da hiç bilmedikleri yerlere göç etmeye çalıştılar. Bu dağınık göç, geri dönüşü engelleyen bir dağınıklık. Zaten göç dayatmasının asıl amacı, özellikle bazı bölgeler için geri dönüşün de olmayacağı bir düzenlemeye kavuşmak idi. Devlet sadece yeni bir Antakya yapmak istemiyor, yeni bir Antakyalı da yapmak istiyor.

hakki özdal

Soğukkanlı bir aklın bölgeyi tek bir afet bölgesi olarak görmek yerine hem kendi orta-kısa vadeli planları hem yapacağı işlerin değip değmeyeceğine bakan bir tasnif yapmıştı devlet.

Fakat Maraş'ta durum farklıydı. Maraş'ta da aksine çadır sorunları, olabildiğince konteynerler... Bakın ben Maraş'a torpil geçiyorlar demiyorum. Sadece dikkatimizi çeken bir sistemden söz etmeye çalışıyorum. Yoksa Maraş'ta da sağlık sorunları, hijyen sorunları, özellikle kadınların ve çocukların yaşadığı çok ağır gündelik yaşam sorunları Maraş'ta da var. Fakat Maraş'ta göçü engelleyecek, göçü teşvik etmeyecek bir politika uygulanıyordu. Bunun nedeninin, Maraş çevresindeki sanayi ihtiyacı duyduğu işgücünü Maraş'ta tutmak olduğu

kanaatindeyiz. Benzer bir durum kısmen Adıyaman için de geçerli. Hatta Erdoğan pek çok yeri gezdi, bir tek Adıyaman ve Maraş'ta "ata toprağınızı terk etmeyin" dedi. Çünkü sanırım şöyle planlama yapıyorlar: Antakya'nın tarihsel merkezi bir kültürel turistik cazibe merkezi olarak yeniden inşa edilecek. Antakya'nın orijinal halkı kalmakta ısrar ederse, onları şehrin uzağına kurulmuş göç ve afet konutlarına yerleştirilecek.

Bir başka sorun, tarım ve tarımın gerektirdiği işgücü. Nurdağı, İslahiye, Gölbaşı, Samandağ, Antakya taşrasında özellikle bazı tarım ürünleri açısından çok verimli ve Türkiye tarımı açısından da önemli yerler. Bunlar için bir hammadde üretiminin devamına ihtiyaç var. Ancak pek çok yerde şunu gördük. Küçük geçimlik tarım yapan insanların evleri tarlalarına karışmış. Yani tarlalar insanların evlerini yutmuşlar. Şimdi oraların tekrar onarılıp, geçimlik tarımla uğraşan insanların sistematik bir şekilde üretime döndürülmesi mümkün mü? Bu merkezi bir planlamayla, kamusal bir planlamayla elbette mümkün olabilirdi ama hiç böyle bir çaba yok. Bunun çok uzun vadede olmayacak şekilde, hatta oradaki üreticiler, küçük üreticiler, hatta kendi acılarının enkazlarının içinde söylüyorlar, "yazın çok pahalıya alacaksınız İstanbul'da bir sürü şeyi" diye. Bunun bütün Türkiye'ye teşmil olan, yayılan bir gıda sorununa yol açma ihtimali olduğundan söz etmek gerekiyor.

hakki özdal

Büyük bir mülksüzleştirme var. Üç-dört çocuk telkinleriyle Anadolu kent ve kasabalarında kendilerine kent rantı ile, şehir rantı ile fahiş fiyatlarla satılmış evleri yok oldu. Bütün varlıkları yok oldu.

Son olarak bütün bölgede tanık olduğumuz şeyin sistemli, planlı bir mülksüzleştirme olduğunu söyleyebilirim. Bu mülksüzleştirmenin iki yanı var. Birincisi, sabaha karşı 4'te evlerinden neredeyse birer gecelik ve pijamayla çıkmış pek çok insan, bırakın evlerini, eşyalarını bile kaybetmiş olarak dışarıdalar ve onlar için bir takım inşaat sözleşmeleri imzalanıyor. Ama bu evler onlara satılacak bu. Nasıl satın alacaklarına dair bir fikirleri yok. Enkazlarının başında bekliyorlar ve evlerinin hurda değerini elde etmek

istiyorlar. Gittiğimiz her yerde birazcık daha bölge insanı gibi görünmediğimiz için bizi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan gelen görevliler sandılar, umutla o olmamızı ümit ettiler. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı gelecek, enkazlarına, hurdaya dönmüş evlerine bir değer biçecek. Bunu bekliyorlar... Bu büyük bir mülksüzleştirme. Üç çocuk, dört çocuk telkinleriyle Anadolu kent ve

kasabalarında kendilerine kent rantı ile, şehir rantı ile fahiş fiyatlarla satılmış evleri yok oldu. Bütün varlıkları yok oldu.

Şöyle hayatlar: İşte küçük esnaf, İslahiye'de berber... Berber dükkânı yok, orada yeniden berber dükkanı açılacak bir projeksiyon da yok. Yani insanlar yeniden berberimi açarım, kuşçu dükkanımı açarım, terzimi açarım, bakkalımı, küçük marketimi açarım gibi bir şeye sahip değiller. Büyük bir umutsuzluk... O yüzden bugün seçimler ne olur? Oy davranışını nasıl etkiler? Yorumlarının çok erken, çok aceleci olduğu kanaatindeyim. Bu mülksüzleşme insanları iki seçenekle karşı karşıya bırakıyor gördüğümüz pek çok yerde. Ya göç edecekler, başka yerlere gidecekler. Bu şimdiden sosyal medyada ucu görünmeye başlayan bir depremzedelerle yerleşikler sosyal sorununu, vaktiyle Suriyeliler üzerinden daha kolay yaşanması sağlanmış, daha gönül rahatlığıyla türetilmiş, bunun üzerinden partiler inşa edilmiş bir sorunun daha sinsi sinsi yürüyeceği bir başka iç göç sorununu da beraberinde getireceği anlaşılıyor.

Birinci seçenekleri bu. Göç etmek ya da bütün bu mülksüzleştirmelerin içinde oradaki inşaat projelerinin ucuz, vasıfsız işgücüne dönüşmek, proleterleşmek gibi seçeneklerle karşı karşıyalar gibi görünüyor. Tablo bu yanılla, yani devlet tarafından bakılarak anlatıldığında umutsuz görünüyor. Umutsuz bitirmemek için şunu söyleyeyim: Son 20 yılımız, son 40 yılımız, 12 Eylül sonrası, 2002 sonrası hem ülkemizin varlığı ve geleceği hem insanımızın tutumları konusunda her birimizin umutsuzluğa kapıldığı, karamsarlığa kapıldığı zamanlar oldu. Ama hem buradayken gitmeden önceki dayanışmayı görerek hem oradayken, oradaki insanların hem kendi iç dayanışmalarını hem en ağır zorlu koşullarda da durum değerlendirmesi yapma ferasetini görünce, insan hani büyük de umutsuzluğa kapılmamak gerektiğini düşünüyor. Doğru politik tutumlar alınır, oradaki insanımızın içinde bulunduğu durum Türkiye'nin dönüşümü için çok önemli bir dayanak olabilir. Pek çok yürütülmüş yanlış buradan başlayarak düzelme yoluna gidebilir. Oradaki insanlar buna hazır görünüyorlar, hazırlar. Bunları onlara anlatacak bir güç lazım.

Son bir şey olsun. CHP'li değilim. Fakat Kemal Kılıçdaroğlu'nun depremin üçüncü günü yanlış hatırlamıyorsam yaptığı bir video konuşma var. O açıklama, özellikle bölgede çalışan gönüllüler başta olmak üzere sahayı çok rahatlatmıştı biz gittiğimizde. O tutumu sürdürmek, o tutumu sürdürmeleri için ısrarcı olmak, her kimse onlar ısrarcı olmak ve belki de Türkiye'nin güncel sorununu işte kazanacak aday, kim seçilir, kim seçilmez, seçim yapılır mı gibi tartışmaların dışına çıkartmak gerekir gibi geliyor bana. Teşekkür ederim.

burak atamtürk - Sayın Özdal çok yerden gözlemlerinizi ve bizle paylaştığınız için çok teşekkürler. Sayın Yinanç, siz galiba bir ekleme yapacaktınız uluslararası yardımların analizi üzerine.

barçın yinanç - Özellikle yurtdışında demokratik ülkelerin Türkiye ile ilgili şöyle bir tavrı vardı: Bir taraftan Türkiye önemli bir ülke ama bir taraftan da sürekli demokrasiden uzaklaşmakta olan bir rejim görüyorlar ve bu rejim sabah akşam özellikle toplumdaki batı karşıtlığı üzerinden sürekli böyle batıyı "sopalayan", sürekli bağırın, çağırın "siz zaten iki yüzlüsünüz, Müslüman düşmanısınız, yabancı düşmanısınız" diyen bir ülke görüyorlar ve de uzun süre Türkiye ile ilgili de bir ikilem yaşadılar. Yani bir taraftan Türkiye'yi kaybetmek istemiyorlar, Türkiye'nin daha fazla Rusya'ya kayması, daha işte ne bileyim Şangay İşbirliği Örgütü vesaire gibi kaymasını istemiyorlar. Ama bir taraftan da şunu söylüyorlar: Ya işte Osman Kavala'yı, Selahattin

barçın yinanç

Batılılar Türkiye ile ilgili ikilem yaşadı. Bir taraftan Türkiye'yi kaybetmek istemezken diğer taraftan her türlü antidemokratik uygulamayı getiren bir ülkeye yakınlık göstermenin kaygılarını yaşadılar.

Demirtaş'ı hapse atan, sansür yasası uygulayan, her türlü antidemokratik uygulamayı getiren bir ülkeye bizim daha fazla yakınlık göstermemiz, sanki biz bunları umursamıyormuşuz gibi, sanki biz bunları onaylıyormuşuz gibi bir hava yaratacak." O nedenle Türkiye ile diyalogu özel olarak kurumsal bazda çok fazla arttırmak istemiyorlardı ve tam anlamıyla da seçimlerle ilgili bir bekle-gör politikasına girmişlerdi.

Fakat depremin özellikle batılılarda bu ikilemi biraz ortadan kaldırdığına şahit oldum. Belki de bir anlamda hiç vakit kaybetmediler. Özellikle 16 Temmuz darbe girişiminde hatırlayacaksınız, batılı ülkeler çok yavaş davrandılar darbeye karşı Türkiye'ye dayanışma gösterme konusunda. Onda da yine Erdoğan rejimine duyulan bir güvensizlik vardı Türk demokrasinden ziyade. İşte bu darbe nedir, kim yapıyor, arkasında kim var vesaire... Fakat bu sefer gerçekten çok hızlı aksiyon aldılar. Deprem sırasında, Avrupa Komisyonu'nun davetiyle Brüksel'deydim. Orada Avrupa Birliği'nin bir kriz cevap merkezi var. Oradaki yetkililer, Avrupa Birliği'nin kriz yönetim mekanizması ECO'ya Türkiye 2016'da üye olduğunu hatırlattılar. AB üyesi değiliz ama bu mekanizmaya üye olarak bir çalışma pratiği geliştirilmiş. Depremden 1,5 saat sonra Türkiye bu mekanizma aracılığıyla acilen arama kurtarma ekibi talebinde bulunmuş ve depremden üç saat içinde üye ülkelerden "tamam biz hemen yola çıkabiliriz" cevabı gelmiş. İlk 12 saatte de

kurtarma ekipleri köpekleriyle yola çıkmışlar. Bir kere bu tür kurumlarla işbirliğinin çok yararlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü muazzam zaman kazandırıyor.

Fakat şöyle bir şey yaşanmış anladığım kadarıyla. Bir kere birdenbire, özellikle de Avrupa'dan 20'yi aşkın ülke aynı anda çok sayıda ekip göndermeye başlayınca AFAD bunun koordinasyonunu yapamamış, becerememiş. Yani bu kadar çok sayıda, bu kadar hızlı aynı anda ekiplerin gelmesine hazırlıklı değilmiş. Çok değerli zaman havaalanlarında kaybedilmiş. Örneğin, Çek grubu neredeyse 24 saat içinde Adıyaman'daymış ama hiç kimseyi bulamamışlar. Bir AFAD

barçın yinanç

Avrupa'dan 20'yi aşkın ülke aynı anda ve çok sayıda deprem kurtarma ekibi göndermeye başlayınca, AFAD bunun koordinasyonunu yapamamış, becerememiş, hazırlıklı değilmiş.

görevlisi ya da biri çıkıp "ya siz şuraya gidin" diyememiş. Sonra dayanamamışlar kendileri gitmişler. Fakat bir noktada halk onları "bana gel, bana gel" diye çekiştirmeye başlayınca geri çekilmişler. Yardımların boyutuna baktığımızda ise öncelikle "biz bize yeteriz" denip yardım istenmemesi söz konusu olmamış en azından. Çünkü hatırlıyorum Suriye'den çok yoğun mülteci geldiğinde "biz bunu hallederiz, biz büyük ülkeyiz, biz bunun altından kalkarız falan filan" dendi. Bu sefer tam tersine böyle bir vakit kaybetmeden yardım talebinde bulunulmuş. Onun dışında bence neredeyse 100'ü aşkın ülkeden ekipler gelmiş Türkiye'ye, 12 bin civarında arama kurtarma ekibi, yaklaşık 300 arama kurtarma köpeği ile sahada görev yaptılar. Ve bu kanımca özellikle mevcut iktidarın kendi milliyetçi tabanını hep böyle konsolide etmek için kullandığı, işte "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" mottosunu havada bırakmış. Elbette ki uluslararası ilişkilerde ebedi dostluklar yoktur, ebedi çıkarlar vardır ama bir taraftan da bu mevcut rejimin "bütün dünya bize düşman, bizi kiskanıyorlar, bizi sevmiyorlar" mesajının da biraz içinin boşaltıldığına tanık olduk.

Onun dışında o kadar farklı yerlerden destek geldi ki, Güney Sudan'dan bile jeneratör geldi... Yine bana sorun, 30 yıldır dış politika muhabirliği yapıyorum, Benin'i haritada gösterebilir miyim bilmiyorum? Benin'in halkının çoğunluğu da Türkiye'yi gösterebilir mi, ondan da emin değilim. Peki, neden oradan da yardım geldi? Son 20 yılda mevcut iktidar yani AFAD ile, Kızılay ile dünyanın dört bir yerine de inanılmaz insani yardımlar taşıdı. Burada tabii hazin olan, yani Afrika'nın en ücra köşelerine gidebilen bu iki kurum, ülkemizde 600 kilometre öteye gidemedi. Ama onlar ve TİKA aracılığıyla Türkiye'nin bir görünürlük kazandığının altını çizmek isterim.

Son iki üç notum da şöyle olsun: AB ile Türkiye'nin üyelik müzakereleri donmuş durumda. Biz artık neredeyse AB'yi unutmuştuk ama AB birden Türkiye'yi hatırladı, iki komiserini Türkiye'ye

barçın yinanç

Bir başka güzel gelişme de özellikle Ermenistan'dan arama kurtarma ekiplerinin gelmiş olması, onların yardımlarını göndermesi için 35 yıldır kapalı olan sınırların açılmış olması.

gönderdi. Çünkü donör konferansında maddi katkıda bulunulmasını isteyecek ülkelerden. Burada tabii bu katkılar nasıl kullanılacak, "ne türden şartlara bağlanacak?", umarım bağlanır bağlanır. Çünkü yine Suriyelilerle ilgili Avrupa Birliği'yle yapılan müzakerelerde Türkiye hep şunu söylüyordu: Bana para ver, çek yaz, gerisini ben hallederim. Şimdi tabii karşı taraf da biliyor, yani bazen bu paraların birtakım boş kuyulara gittiğini... Dolayısıyla şunu söylüyorlardı: Bir dakika, öyle sana çek yazamam!

Son iki nota gelince, depremden önce Türkiye-Yunanistan arasında olağanüstü bir gerilim vardı. Özellikle seçimlere gidiyor iki ülke ve yani neredeyse sokaktaki taksi şoförü bile "ya bu seçimler öncesinde savaş çıkartacak değil mi Ankara'dakiler" derken, hakikaten Yunanistan basınıyla, toplumuyla çok iyi bir sınav verdi ve sanki kendi ülkelerinde olmuş gibi bir performans gösterdiler. Bir başka güzel gelişme de özellikle Ermenistan'dan arama kurtarma ekiplerinin gelmiş olması, onların yardımlarını göndermesi için 35 yıldır kapalı olan sınırların açılmış olması. Umuyorum ki deprem diplomasisi dediğimiz, uzun yıllar sıkıntılı ilişkiler yaşadığımız ülkelerle aranın biraz yumuşaması açısından olumlu olur.

burak atamtürk - Evet, çok teşekkürler. Şimdi sorulara geçelim isterseniz.

derya tolgay - Merhaba. Çok özür dileyerek soru yerine bir ekleme yapmak istiyorum. 1+1'de yayınlanan bir yazı oldu. Orada bulunan çevirmen arkadaşım, yazıyı yazan da arkadaşım olduğu için gönül rahatlığıyla anlatabilirim bunu. Çevirmen olarak gidiyor Hollanda ekibine 125 kişilik, onlara destek olmak için. Vardıklarında uçak iniyor fakat arkalarında çok büyük ağırlıkta, hacimli, tonlarca ağırlıklı kurtarma malzemeleri var, aletleri var. O uçağı indirmiyorlar ve bu uçağın inmesi için çevirmen arkadaşım "bu uçak inmezse bu ekibin elleriyle yapabileceği bir şey yok, mutlaka buraya gelmesi gerekir" diyor ve uçağı indirmiyorlar bir şekilde. Üstelik pistte de yer var. Bir duyum alıyor, umreden gelen uçakların inmesi için pisti boş bıraktıklarına dair. Önce inanamıyor, sonra bakıyor ki kafileler var. Tekrar uçağı bu inişi veren görevlilere gidiyor. Bakın sormuştum, lakin bana hayır böyle bir şey yok demiştiniz. Şimdi uçaklar iniyor. Benim Hollanda ekibine ne söylemem lazım? Bekliyorlar aletlerini çok acil cevap diye. Bilemiyorum

diyor görevli. Onun üzerine Hollanda ekibine gidip söylüyor ve Hollanda ekibinin başındaki kişi oldukça sinirleniyor. "Biz o halde dönüyoruz" diyor ve diplomatik kriz olmaması için bir anda ortalık başka şekilde karışıyor. Araya Hollanda ataşesi giriyor, İncirlik Havaalanına inmelerine önyak oluyor. Ve öğreniyor ki bu birçok uçak, umreden gelenlerin inmesi için bu kuruluşların uçakları indirilmiş. Bu bilgiyi koymak istedim. Çünkü AFAD'ın esasında tek elden Ankara'dan yönetildiğini belirtiyor yazıda. Yani neye niyet ettiğiniz çok önemli. Eğer tek kişinin orada, Ankara'dan kimse o bilemiyorlar bu emirleri o havaalanına, o kuleye vermeleri zaten çok dramatik. Kule inisiyatifini dahi kullanamıyor. Bakın tek rejim, tek adam, tek söz...

pınar feyzioğlu akkoyunlu - Belki naif bir soru olacak ama Hakkı Özdal'a sormak istiyorum. Bu geçirdiğiniz, yaşadığınız tecrübelerle tarikatlar, cemaatler olsun, yardım edenlerin belirli bir formatta görünüşleri olsun, işin kader olduğuna inananların belki de çoğunlukta olması, yapılırsa seçimlerde oy dağılımı değişir mi kanaatinizce? Yoksa yine mevcut iktidar aldığı yerden oyları aynı şekilde alabilir mi? Teşekkür ederim.

hakkı özdal - Yani insanlar ne oy verirler inanın bilmiyorum ama tanık olduğum şey şu: Gerçekten öfkeli. Adalet Kalkınma Partisi'nin yüzde 70, yüzde 60 küsur, yüzde 80'e varan oy aldığı yerlerde, örneğin Kahramanmaraş'ta, Adıyaman'da insanlar, herhangi bir politik angajman olmayan yurttaşlar çok öfkeli. Örneğin daha somut söyleyeyim, Adıyaman'da iki şeye çok öfkeli. Birincisi valiye, Adıyaman valisine ilk anda "Adıyaman'da çok bir şey yok" gibi bir açıklama yaptığı için. İkincisi, eski Adıyaman Milletvekili Mehmet Metiner'e çok öfkeli, bunu açıkça söylüyorlar.

Bir de şöyle bir durum var. Sorunuza doğrudan bir yanıt olamayacak belki ama bu gözlemimi aktarmak istiyorum: Şimdi baskıcı rejim, tek adam yönetimi, hatta işte "patrimonyal sultanizm" falan gibi çeşitli isimlerle anılan, çeşitli isimler takıştırılan bir baskı rejimi yaşıyoruz. Bu rejim sadece muhaliflerini korkutan bir rejim değil. İnanın Adalet Kalkınma Partisi seçmeni olduğu çok açık olan, vaktiyle AKP'ye oy verdiği çok açık olan, hatta dindar, mütedeyyin olduğu çok açık olan insanlarda da bunu gördüm...

hakkı özdal

Baskıcı rejim, tek adam yönetimi, hatta işte "patrimonyal sultanizm" falan gibi çeşitli isimlerle anılan, çeşitli isimler takıştırılan bir baskı rejimi yaşıyoruz.

Oraya gittiğimde daha fazlaydı sakalım, bir de hava koşulları nedeniyle bere taşıyordum ve yanlış bir izlenim uyandırıyordum insanlar üzerinde. Beni zaman zaman dindar ya da dini

kuruluşlarla birlikte gelmiş birisi zannederek iletişime geçen insanlar oldu. Bunu açık söyleyeyim, bazen avantaj olarak da kullanmadım ama en azından refüze etmedim böyle davranan insanları. O insanlardaki korkuyu hissediyordum. Yani herhangi bir dini cemaat, vakıfla ya da bir dindarlıkla alakam olmadığını anladıktan sonraki konuşması değişiyor insanların, daha rahat, daha özgürce konuşmaya başlıyorlar. Yani AKP iktidar ya da Erdoğan iktidarı sadece muhaliflerini değil, tüm yurttaşları korkutmuş durumda. Bir devlet mimarisi var, AKP ilçe örgütleri, ilçe başkanları, belediye meclisi üyeleri, belediye başkanları devletin birer temsilcisi, devlet sopasının uzatılmış bir parçası gibi görülüyorlar ve tedirginler insanlar. Ama tanık olduğumuz kadarıyla, yıkım yaşanan bölgelerdeki pek çok kişiyi bu yıkımın inşaatçılar, yerel siyasetçiler ve Ankara'daki merkez siyasetle iç içe bir düzenin, iç içe bir sistemin sonucu olduğunun farkındalar. Fakat büyük bir şokun yaşandığı açık ve onlara -sadece politik fayda açısından söylemiyorum- başka bir gelecek tasavvuruyla, bir başka yeniden inşa tasavvuruyla ulaşılamazsa bu ara form bir tür rüşeym halinde insanlar. Ne yöne gidecekleri konusunda belki çok net şeyler söylemek doğru değil ama bu ara form nereye evrilir, inanın ben de bilmiyorum.

Bir de şöyle bir şey yapacaklar, tecrit edecekler bölgeyi. İktidarın oradaki oylarla çok artık bir şeyinin kalmadığı kanaatindeyim. Hatta seçimi bir an önce yapacakları, oranın oylarını bypass etme pahasına bir seçime gitmeye çalışacakları ve bölgeyi de hem birbirlerinden hem Türkiye'nin geri kalanından tecrit edecek bir yöne gidecekleri kanaatindeyim. Biz oradayken ilk işaretleri başlamıştı. Bugün sanırım Antakya'da bazı parklara, halkın kendi inisiyatifiyle kurduğu parklara müdahaleler, müdahale tehditleri başladı. Bütün bunların sonucunda bir tablo ortaya çıkacak. Zaten sanırım herkes daha çok İstanbul, Ankara, İzmir'i konuşuyor depremle ilgili konuşurken de siyasetçiler de öyle. O yüzden eğer siyasal bir sonuç çıkarılacaksa, İstanbul'daki insanların, televizyon seyreden insanların, gündelik yaşamı devam eden insanların ne düşündüğü daha önemli gibi geliyor bana. Orada da durumun çok iktidarın istediği gibi gitmediği kanaatindeyim. Birkaç bin kişiyle yapılmış ve çoğunlukla telefonla yapılmış kamuoyu araştırmalarının hiç olmadığı kadar yanıltıcı olacağı kanaatindeyim. Kendi adıma bir şey söylüyorum, zaten çok belli. Yani 3 Kasım 2002 seçimlerinden 7-8 ay önce yine basında çalışıyordum. Adalet Kalkınma Partisi yeni kurulmuştu. İşte anketlerde barajı geçer mi geçmez mi tartışılıyordu. Yani çok hızlı bir değişimin de eşliğinde olabiliriz.

barçın yinanç - Çok kısa bir şey söyleyeceğim, soracağım. Özellikle bazı gazetecilerin, başta mesela Murat Yetkin olmak üzere şöyle bir yorumu oldu. AK Parti'nin depremden önce bir

hikayesi yoktu. Halbuki deprem şu anda ona bir hikâye verdi. Bu hikâye de ne? Orayı çok kısa zamanda kaldıracığım ayağa ve bunu ancak ben yapabilirim, muhalefet yapamaz. Dolayısıyla bunun üzerinden bir “oy devşirmesi” söz konusu olabilir yorumu vardı. Ne kadar katılıyorsun iki cümleyle? Bir de bana öyle geldi ki muhalefet, CHP çok yer aldı sahada belediyeler. Ben orada olmadığım için bilmiyorum ama senin de gözlemin öyle mi? İnsanların orada muhalif belediyeleri görme imkânı oldu mu?

hakki özdal - Teşekkür ederim. Belediyeleri ihmal ettim, onları söylemedim. Ankara, İstanbul ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri başta olmak üzere, belediyeler çok büyük gayretle sahadaydı, görünürlükleri de çok yüksekti. Oradaki insanlar da gördü bunu. Yine onlar için de aynısı geçerli, büyük engelleme çabalarına rağmen devletin en çok kuşattığı, en fazla hâkim olduğu, politik olarak en fazla hâkim olduğu Maraş'ta bile dahil.

Diğeriyle ilgili belki şunu söyleyebilirim. İFMC çatısı altında bu yorumu çekinerek yapıyorum ama ortaya çıkacak bu inşaat faaliyetinin yaratacağı büyüme, onun için başlayacak satın almalar, daha depremin ilk saatlerinde yıkıntıların dumanı tutarken, çimento hisselerinde görülen yükselişe paralel olarak bir iktisadi hareketlilik sağlar ve oradaki açığa çıkan faaliyeti bir büyüme ya da büyüme vaadi olarak oya tahvil edebilir mi? Bilmiyorum. Elinde böyle bir imkân var evet, çok büyük bir hikayesi... Bu bir hikâye midir bilmiyorum. Ben Murat Yetkin'e işin hikâye kısmıyla tam katılamayacağımı söylemek istiyorum. Çünkü insanlar

hakki özdal

İslâhiye gibi bir kasabada 2,5 milyon liraya kendisine satılmış evin nasıl böyle tekme atılmış mukavva kutu gibi yok olduğunu görüyor insanlar. Bunun sorumlusu olarak da karşılaştığı otoriteleri görüyorlar.

orada yeniden inşaattan önce yıkımın sorumlusu olarak gerçekten görüyorlar. Anadolu insanını çok küçümsemeliyiz diye düşünüyorum, insanlar görüyorlar, başlarına gelen şeyi o çok anında bile görüyorlar. Yani İslahiye gibi bir kasabada 2,5 milyon liraya kendisine satılmış evin nasıl böyle tekme atılmış mukavva kutu gibi yok olduğunu görüyor insanlar ve bunun sorumlusu olarak da karşılaştığı otoriteleri görüyorlar. Hikâye değil belki, siyasal bir hikaye değil belki. Çünkü eski hikâye neydi? Türkiye demokratikleşecek, Avrupa Birliği'ne girecek, vesayet kalkacak, bazı eşitsizlikler ortadan kalkacak falan gibi bir şey vardı. Bugün sadece inşaat faaliyeti üzerinden bütünlüklü bir hikâye çıkartabilir mi bilmiyorum. Ama ulufe dağıtabilir. Dün çok çirkin bir görüntüydü, belki görmüşsünüzdür hani kâğıt para dağıtarak

başladığı şeyi. Aslında sistem, yani kafa aynı çalışıyor. Yani o müdahalenin bir mikro görüntüsü, oradan bir şey elde eder mi bilemiyorum.

burak atamtürk - Büyümenin yansıması için çok kısa bir süre var, iki ay bir süre. Yani onun büyümede çok büyük etkisini olacağını tahmin etmiyorum en azından. Peki, başka sorusu olan?..

levent özer - Barçın Hanıma şunu sormak istiyorum: Bizim sınırimızın Antakya'nın hemen güneyinde, İdlib'de bir irticai, gerici, işte IŞİD benzeri veya onların oluşturduğu, El-Kaidecilerin vesaire oluşturduğu 30 bin civarında bir grup var. Bu bizim için tabii hiç de hoş olmayan bir durum, bizi rahatsız eden bir durum. Ama bir yandan da bizim maalesef kontrolümüz altında orada tutuldukları da söyleniyor. ABD'nin de burayı desteklediğini de söyleyenler var. Şimdi bunlar orada deprem, bir savaş etkisi gibi, bomba etkisi gibi, hatta daha fazla savaştan orayı tahrip etmiş vaziyette. Buradaki durum nedir, bu İdlib'de ve çevresindeki durum ve bu durum da bizim için bir tehdit oluşturabilir mi sizce? Gerçi oralara da deprem sirayet etti, bizdeki kadar olmasa da... Ama böyle bir durumu da insan düşünüyor, bir risk orada olabilir mi diye.

Bir de Hakkı Bey'e bununla bağlantılı şunu sormak istiyorum: Siz o bölgedeydiniz, acaba Suriyeli göçmenlerin -şöyle haberler aldık- bir kısmı döndü Antakya'dan Suriye'ye veya Kilis'ten vesaire dönüş yaptılar gibi haberler aldık. Siz bunu doğruluyor musunuz? Teşekkür ederim.

barçın yinanç - Şöyle söyleyeyim: Duyduğum kadarıyla bir kere Suriye meselesi maalesef bu mevcut iktidarın tamamen kendi eliyle kendini köşeye sıkıştırmasıdır. İdlib'de bunun bir sonucudur. Sizin dediğiniz gibi orada Beşar Esad çok akıllı bir strateji izleyerek kendi rejimine düşman ne kadar varsa onları İdlib'e püskürttü ve orada gerçekten çok ciddi anlamda radikal

barçın yinanç

Beşar Esad çok akıllı bir strateji izleyerek kendi rejimine düşman ne kadar varsa onları İdlib'e püskürttü ve orada gerçekten çok ciddi anlamda radikal İslamcılar bulunuyor.

İslamcılar bulunuyor. Bu öylesine sıkıntılı bir konu ki, yani Türkiye'de iktidar değişse de gerçekten Türkiye'nin kolay kolay içinden çıkabileceği bir mesele değil, onun altını çizmek isterim. Ama özellikle deprem bölgesinde bir takım iş makinalarının mesela zamanlıca gidememesin bir nedeninin, bir kısım iş makinalarının aslında Suriye'nin kuzeyinde kullanılıyor olması olduğu söyleniyor.

Bir başka değerlendirme, bu mevcut rejimin dış politikası o kadar askeri güç kullanma üzerine kurgulandı ki, çok sayıda askerin Irak'ta, Suriye'de, Libya'da olmasının da askerin belki zamanlıca ve geniş bir şekilde sahaya girmesini engellediği söyleniyor. Ama daha da önemlisi, özellikle de askeriyenin sivil mühendislerinin Suriye'de çokça görevlendirildiği için yine askerin zamanlıca ve etkin bir şekilde gelemediği söyleniyor. Dolayısıyla şu anda orada bir riskten ziyade, orada bulunuyor olmanın biz olumsuz sonuçlarını yaşadığımızı söylemek isterim.

Onun dışında özellikle depremin ilk günlerinde bana göre çok tehlikeli bir şekilde sırf öfkenin hükümetten uzaklaştırılıp başka yere kanalize edilmesi için çok ırkçı, nefret suçu işlenen ve AK Parti trollerinden kaynaklandığını düşündüğüm çok ırkçı paylaşımlar da yapıldı özellikle bu öfke Suriyelilere kanalize olsun diye. Ama hani mevcut durumda şu anda çok aktif bir risk var, orada hayat şartları çok daha kötüleşti. Onun için her an Türkiye'ye yeni bir göç baskısı olur diyemem. Ama önümüzdeki dönem yani Türkiye'de seçimlerde mevcut hükümet devam etsin-etmesin, değişim olsun-olmasın, Suriye gerçekten muazzam bir sorun yumağı. Onu teslim etmek gerekir.

hakki özdal - Göç eden, yani geri dönen az sayıda insanın varlığı konuşuluyor. Bu arada bölge doğal olarak çok fazla şehir efsanesinin konuşulduğu günler geçirdi biz oradayken. Ama çok öyle büyük ölçekli bir geri dönüş yok. Suriyeliler varlar, hatta bir kez daha o sosyal piramidin en altındalar, yani deprem durumunda da en alttalar, özellikle Antep ve ilçelerinde. Antakya ve ilçelerinde gördük.

Bu vesileyle söyleyebileceğim bir küçük şey var: İskenderun bu açıdan enteresan bir örnekti. İskenderun'da yıkım daha cazip bir merkez olan sahilde gerçekleştiği için, İskenderun'daki kayıplar da büyük oranda orta sınıfların, hatta orta-üst sınıfların yaşadığı bir kayıptı. Kentin daha tepelik alanlarında oturan, 70'lerde işte bölgedeki çelik sanayinde çalışmak için gelen işçi sınıfının, 90'larda Kürtlerin, şimdilerde de Suriyelilerin yoğun olarak bulunduğu bölgeler yıkımdan çok az etkilendiği için, hem ilk andaki arama

hakki özdal

Deprem sonrası Suriye'ye dönen az sayıda insanın varlığı konuşuluyor. Bölge doğal olarak çok fazla şehir efsanesinin konuşulduğu günler geçirdi. Ama çok öyle büyük ölçekli bir geri dönüş yok.

kurtarma faaliyetlerinde kısmen hem sonrasında ellerindeki olanaklarla İskenderun'daki çalışmalara katıldıkları ve hatta İskenderun özelinde bazen iyi, olumlu, Türkiye'de az rastlanır

kaynaşmaları yaşandığını aktardı arkadaşlar. Ama büyük bir göçten, dikkate değer bir göçten söz etmek mümkün değil sanırım.

salondan - İktidarın dinsel çevrelerle ilişkisi olduğunu, bütün oy kotarmasını böyle yaptığını biliyoruz hepimiz. Acaba bu deprem bizzat dinsel çevrelere veya halkın bu çevrelere bakışını da etkiledi mi? Bu kısa vadeli, uzun vadeli olmayacak böyle, bunun farkındayım ben de. Ama etkiledi mi? Çünkü biliyorsunuz, yani İslam felsefesinde şöyle bir mantık vardır, bence çok doğru bir mantık: Tamam takdir ilahi gücün ama tedbir de alman lazım, bu da emrin içinde olan bir şeydir. Fakat AKP'nin tedbirini almadığını bilmeleri lazım bu insanların. Şimdi diyorsunuz ki, 2,5 milyon liralık ev alıyor, mukavva gibi yıkıldı. Şimdi bunu aptal bile görebilir. Acaba burada bir şey olur mu? Yani ne biçim insanlar ne yaptı? Böyle bir şey hissettiniz mi? Teşekkür ederim.

hakki özdal - Şöyle anlatayım. Mesela Adıyaman'daki görüntü gerçekten korkunç. Adıyaman'da insanlar sokağa ilk çıktıklarında kıyamet koptuğunu zannederek, sokaklarda salavat getirerek dolaşmışlar ve kendilerine bir toplanma yeri bildirileceğini ve orada yeniden toplanacağını düşünen insanlar olmuş. En azından bize böyle anlatanlar oldu. Bu, böyle bir dindarlık, gerçek anlamda bir ahret günü yaşadığını düşünen bir dindarlık. Fakat o insanlar

hakki özdal

İslam'dan, İslam felsefesinden bir kopuş olur mu bilemiyorum ama orada bizzat sıcak olarak bu işi yaşayan insanlar kader planı sözünü almadılar. Hatta buna itiraz ettiler.

deprem gecesini anlatırken bir tür bir tür vecde haliyle bu hikâyeyi anlatıyor. Ama dönüp önüne çadır kurup, Şehircilik Bakanlığı'nın yetkilisini beklediği evine bakınca başka bir ruh haline geçiyor. İslam'dan, İslam felsefesinden bir kopuş olur mu bilemiyorum ama orada bizzat sıcak olarak bu işi yaşayan insanlar kader planı sözünü almadılar. Hatta buna itiraz ettiler. Biz oradayken bölgeye gelen Yeniden Refah Partisi Başkanı Fatih Erbakan, Necmettin Erbakan'ın oğlu Fatih Erbakan... Bunu duyduk, bir yardım merkezinde Yeniden Refah Partili

insanlardan duyduk. Çünkü şöyle kıvanç duyuyorlardı: "Ya biz Fatih Başkana söyledik de o da bak söyledi işte bizim söylediğimizi" diye. Kader planını sözünü eleştirdi. İnsanların bir beklentisini yerine getirerek, "ya tamam elbette kader planıdır ama tedbir de kadere dairdir. Allah bize akıl vermiş gibi" bir konuşmayla eleştirildi. Belli ki politik olarak başka bir ilişki kuruyorlar. Eleştirmek zorunda kaldı Adıyaman parti örgütünden gelen tepkiyle.

salondan - Merhaba. Barçın Hanımın dediği gibi, hani ilk günlerde gerçekten bir nefret söylemi yönelmişti Suriyelilere karşı, özellikle yağma, hırsızlık olayları ile ilişkilendiriliyordu bu. Kriz dönemlerinde de bir günah keçisi belirlenince en güçsüz tarafa gidiyor. Sizin de dediğiniz gibi bölgede de arama faaliyetlerine de katıldılar, ki birçoğu da enkaz altında kaldı.

Birinci sorum, Suriye'ye değil de biliyorsunuz büyükşehirlere o bölgede yaşayan Suriyelilerin gitmesi yasaktı, seyahat engeli vardı, depremin ikinci ya da üçüncü gününden sonra bu kaldırıldı. Türkiye içerisinde nasıl bir dağılım oldu? İkincisi, bölgedeki gözlemlerinize bu Suriyelilere yönelik algı ve tutum nasıl değişti?

barçın yinanç - Yanlış duymadıysam Suriyelilerle ilgili bir yasak kaldırıldı gibi bir şey söylediniz. Bildiğim kadarıyla şunu yaptı hükümet: Suriye'de depremden etkilendiği için Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yanılmıyorsam 3 ila 6 ay içinde geri dönmek üzere Suriye'ye geri dönme imkânı tanıdı, ki onlar gitsinler ve akrabalarıyla bir araya gelebilsinler diye. Onun dışında başka bir önlem alınmadı diye düşünüyorum. Bölgeyle ilgili gözlemleri Hakkı'ya bırakayım ama kendi namıma şunu söylüyorum hep, depremden önce de şunu söyledim: Bizim kamuoyu olarak hiçbir zaman Suriyelileri değil hükümeti hedef almamız gerekiyor, eleştiri oklarını onlara yönelmemiz gerekiyor. Çünkü hiçbir Suriyeli yani koşu oynaya, güle oynaya gelmemiştir Türkiye'ye. Hiç kimse kendi ülkesini isteyerek, severek terk etmez. Bugün, bu kadar çok Suriyelinin gelmiş olmasında Suriye'deki iç savaşın körüklenmesi, bunu da mevcut rejimin körükle esi yapmıştır. Yani orada sivil savaşa neredeyse ateşin üstüne benzinle gider gibi yapmıştır. Ve ne kadar üzücüdür ki, bu politikanın bir belirleyicilerinden biri de ne yazık ki bugün Altılı Masanın bileşenlerinden bir tanesi olup, kendi gücünün de ötesinde birtakım açıklamalar yapmakta da hiçbir beis görmeyen kişilerden de biridir.

hakkı özdal - İlk günler özellikle biz henüz orada değildik ama yankılanan yağma iddiaları ve haberleri sırasında Suriyeliler zan altında kalmışlar gerçekten. Bu tür olaylara katılan Türkler olduğu gibi Suriyeliler de olmuş ya da başka bir etnik köken aranmaksızın bu tür faaliyetler olmuş. Orada da yine devletin bir önce güveniksizleştirerek, sonra sadece güvenlik üzerinden geri dönme gibi bir tutum takındığı kanaatindeyim.

Onun dışında mesela Adıyaman OSB'nin depoları yardım deposu olarak kullanılıyordu, oradaki orta işletmelerin, küçük işletmelerin depoları. Onların sahipleriyle konuşmaya çalıştık biraz. İşte adamın 80 işçisi var, 35'i Suriyeli, 40 işçisi var, 18'i Suriyeli... Yine bir hiyerarşi kuruluyor. Dün biliyorsunuz Maraş'ta biri içerideki tencereleri kurtarmak üzere işçilerini soktu fabrikaya

ve Malatya depremi sırasında fabrika yıkıldı, 1 işçi hayatını kaybetti. Bizim Adıyaman'da gördüğümüz bu tür işlerde hep Suriyeli işçilerin kullanıldığıydı. Suriyeli işçi sınıfı varlığı bölgede genel olarak özellikle Maraş'ta iplik sanayiinde, tekstilde, Adıyaman'da da hem tekstilde hem tarım işçiliğinde ücretleri baskılamak için de büyük bir fonksiyon görüyor sermaye açısından. Aynı zamanda bir işgücü de yaratıyor. Ondan çok vazgeçme eğiliminde olmadıkları için, Suriyeli sorununu devlet de çok fazla kaşımıyor benim gördüğüm, tanık olduğum kadarıyla.

hakki özdal

Suriyeliler, Maraş'ta iplik sanayiinde, Adıyaman'da da hem tekstilde hem tarım işçiliğinde ücretleri baskılamak için de büyük bir fonksiyon görüyor sermaye açısından.

Son bir cümle söyleyeyim. Büyük bir göç var ama daha çok orada yaşayan insanlar, Türkiyelilerin göçü. Bu göçün odaklandığı kentler var. Mersin ve ilçeleri, Mut, Silifke, Anamur gibi ilçeler, Mezitli gibi ilçeler, Konya ve ilçeleri işte Tarsus biraz, Karaman... Buraları da göz önünde bulundurmak gerekecek önümüzdeki dönemlerde diye düşünüyorum. Özellikle Mersin olağanüstü bir göç almış durumda. Hem bölgedeki insanların büyük oranda Mersin'le bir bağlantısı var bir şekilde hem Mersin'i deprem açısından daha güvenli görüyorlar. Büyük yükü Mersin çekmekle birlikte Konya,

Karaman, kısmen Antalya gibi kentlere çok yoğun bir göç var. Oralar da özel bir ilgiyi şimdiden hak ediyor ama gelecekte daha çok hak edecek diye düşünüyorum.

burak atamtürk - Evet, galiba artık bitirmenin zamanı geldi. Ben kısa bir şey söylemek istiyorum. Birincisi, biz burada hep İktisatçılar Haftası'nda genellikle kriz, ekonomik kriz konuşurduk. Bugün deprem konuştuk. Buradan şöyle bir şey diyeceğim: İzzettin Hoca Marksist terminolojiyi kullanarak akademiyanın aslında bir üstyapı kurumu olduğunu söylemişti. Ve evet, belki Marksist terminolojiye göre üstyapı kurumu olarak değerlendirebiliriz ama birincisi en azından bu yorumu yapmak için bile bir akademik rahle-i tedristen geçmek gerekiyor. Bu bir.

İkincisi, Marks da Berlin Üniversitesi'nde akademik olarak doktorasını almıştı. Ben onun çok üstyapı kurumu olduğunu düşünmüyorum. Hocama öyle bir katkıda bulunayım. Dolayısıyla, evet, birtakım mesela neoklasik iktisadı okuturuz ama o aynı şekilde gene akademikler o neoklasik iktisadın başka alanlara da kaydırarak ruhunu temizlemeye de çalışırlar yanlış öğrettik diye. Saygıyla anayım, Sencer Hoca mikro derslerine "size şimdi büyük büyük yalanlar anlatacağım" diye başlarmış. Onun için bunu bile söylemek için akademiyanın olması bir

üstyapı kurumu olmadığını gösterir. Sözü şimdi bitirmesi için Cemiyet Başkanımız Sevil Usanmaz'a veriyorum. Buyurunuz.

sevil usanmaz - Değerli arkadaşlar, 46. İktisatçılar Haftasını tamamlamış bulunuyoruz. Öncelikle iki gün boyunca bizi misafir eden İstanbul Barosu'na ve sevgili Başkan Sayın Filiz Saraç'a çok teşekkür etmek istiyorum. Konuşmacılarımızın her birine tek tek teşekkür ediyorum. Ayrıca sponsorlarımıza çok teşekkür ediyorum ve oturumlarımıza katılan, destek veren değerli misafirlerimize, sevgili mezunlarımıza, hocalarımıza ve değerli öğrencilerimize çok teşekkür ediyorum.

46. İktisatçılar Haftasında konuşulanların tamamı İktisat Dergisi özel sayısında yer alacak. 47. İktisatçılar Haftasında görüşmek üzere diyorum. Hepinize çok teşekkürler.